

Jag letade efter en vårbild, men våren är lite annorlunda här uppe. Aprilvädret i Luleå gav ren vit snö. Det här är från en annan plats. Slybränning, som visserligen avger koldioxid är inte så farlig, som jag uppfattat det, eftersom det inte är fossila bränslen utan en del av det naturliga kretsloppet.

Jag tittade igenom albumen och på digitala bilder, för att finna en solig vårdag med spirande grönska, men fann ingen. Nu spirar grönskan med Hertsö Happening, musikteatern jag är med i, som blivit ett lyft för Hertsön, där jag bor. Vi skall spela i ett tält på idrottsplatsen med premiär den 25 maj och skall ha upp tältet fredagen den 20 april. Samtidigt hotar nya snöfall på onsdag och lördag.

ges ut av Bror Kajsajuntti. Krattan är en ideell kulturtidskrift, som helt förlitar sig på prenumerationer.

Jag tar emot texter och bilder från alla som skickar in, men betalar inte ut några andra arvoden än ett extra exemplar av tidskriften.

Prenumeration kostar 200 kr/år och är löpande, vilket innebär att du får 6 nya nummer oberoende av när på året du betalar. Du kan även betala för fler nummer.

Betala till Krattan/Bror Kajsajuntti, personkonto 511120-8996 på Nordea, clearingnummer 3300. Betalar du per internet skall du klicka på ”annat konto”.

Du kan även prenumerera via Krattans hemsida:
www.krattan.se

Det är viktigt att du skriver en tydlig avsändare. Skriv gärna ett följebrev till:

byprofeten@bredband.net
Redaktör och ansvarig utgivare är Bror Kajsajuntti, Gösgränd 1, 974 52 Luleå.
Telefon 0920 - 660 16.

Krattan är tryckt på Kopierings-service AB i Luleå, april 2012

ISSN: 1650 - 9110

Sidan 2:

Drömmen om ett socialt sammanhang

DET ÄR ENKLAST, att skriva om sig själv. Men i skrivandet är det nödvändigt att finna nya kunskaper. I längden vill inte heller läsaren läsa om hur skribenten trasar i samma gamla spår och tänker invanda tankar. För att samla andras tankar krävs ett möte och samtal mellan människor. Jag kan även föra vidare tankar jag läst mig till, men det intressanta tycker jag är när det föds något nytt. När jag känner att jag eller någon annan tagit ett nytt steg.

I natt, den 30 januari, drömde jag bland annat om att jag i en storstadsmiljö kommit hem till rätt adress, men när jag öppnade dörren med min egen nyckel fann jag ett helt annat möblemang och förstod, att det var helt andra människor som bodde där. Jag väntade med spänning och oro på att de skulle komma hem, men vaknade.

Jag var på väg in i ett gränsöverskridande, in i en annan värld jag inte visste någonting om. Drömmen är min egendom, andra kan tolka den, men det är bara jag som kan finna min tolkning. Men drömmen är inte den verkliga världen. Det är behagligt att somna om och försöka finna drömmens fortsättning, men för det mesta hamnar du i en annan dröm.

EN FÖRFATTARVÄN, SA FÖR MÅNGA ÅR SEDAN, att hon inte ville använda drömmarna i sitt skrivande, sedan gjorde hon det i en roman för något år sedan. Själv har jag som så många andra fascinerats av drömmar, men det jag vill är de verkliga gränsöverskridandena. Det räcker då inte enbart med de vardagliga samtalen på närbutikerna eller vid tillfälliga möten på stan. Det jag som så många andra märkt är att mänskliga samtal blivit en bristvara, när folk umgås och offentliggör sina vardagsliv på Facebook. Jag vill inte sitta med mina Facebook-vänner och förmedla vardagligheter till varandra. De verkliga sociala medierna är kaffe och en

kanelbulle, men till det har folk ofta inte tid. Vi träffas sällan för att prata. Jag kan ibland tänka tillbaka till magiska stunder för 30-40 år sedan då själva samtalet vid en kopp te kunde vara en förälskelse. Jag minns inte ofta det samtalet rörde sig om, men de födde nya tankar som påverkar de liv vi lever. Vad det handlar om är att finnas med i sociala sammanhang vid fikabordet på en arbetsplats. Arbetslösheten är ett hån mot oss som människor.

Bror Kajsajuntti

Doft av förväntan

Äntligen
kastar mars sina vinterstövlar
dansar ystert
på ishala vägar.

Smältande snö
droppar avskedstårar
genom
grannens stupränna.

Min vinterängslan
följer
vildgässens svarta prickar
norrut, mot friheten.

En frisk doft av förväntan
och tacksamhet
blåser in
när våren okynligt
klänger i köksgardinen.

Märta Peterson
Valbo

Bild: Berit Gabrielsson, Piteå

INBLICK:

Återigen har Krattan dragit ut på tiden. Givetvis har det bland annat varit dataproblem. Men ett tag var själva tryckningen hotad, eftersom Luleå kommun inte längre tillåter ”externa kunder”.

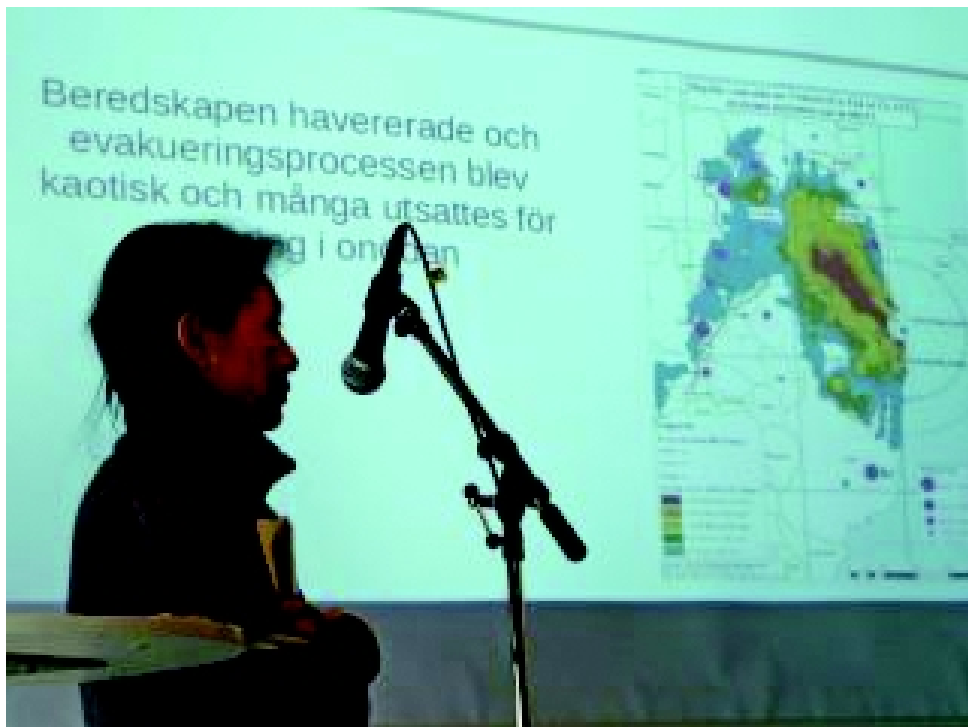
Annat är att texterna hoppar sig, vilket är en glädje i sig. Jag sätter in texterna löpande, men vill så gärna få in nya skribenter. Därför är det alltid ett nytt nummer på gång.

Själva arbetet kan ändå bli krävande, eftersom det är ett ensamarbete och medan jag skriver in andras berättelser om de inte kommit med e-post, så tar det tid från egna uppslag som jag vill skriva om. De blir liggande som anteckningar och glöms ibland bort.

Arbetet med Krattan visar dock på ett behov av fler liknande tidskrifter, eftersom det inte är så enkelt att få sina texter publicerade i större tidningar.

Jag vandrar i ett ekorrhjul som det ibland är svårt att ta sig ur och de gånger jag tar mig ur, så blir krattan vilande.

Byprofeten

Akiyo Suzuki från Fukushima. Foto: Lena Lagerstam, Morjärv

Kärnkraften

JAG KÄNNER hur jag får strålningsskador på kroppen redan innan Fennovoima hunnit börja bygga det kärnkraftverk som planeras, i Pyhäjoki i norra Finland, som kommer att förorena vattnet i Bottenviken.

För några år sedan deltog jag i en demonstration i Kemi i Finland och skrev en insändare, som ingen tidning publicerade om löjrommen, som skulle märkesskyddas och är en viktig produkt för Kalix. Ingen tidning tycktes då vilja se miljögifterna. Dixinet känner vi till sedan länge. Förra året fick två NSD-journalister miljöpris, för att de skrivit om kromutsläppen från Outokompu i Tornio. I år fick samma journalister Guldspaden för sin grävande journalistik.

Nu är Kalix kommun en av de kommuner som uttalat sig mot kärnkraftsutbyggnaden i Finland! Mycket av allt detta känner vi till och för många innebar boken *Tyst vår* (engelsk originaltitel *Silent Spring*) av den amerikanska biologen Rachel Carson, som publicerades år 1962 en väckarklocka.

Själv läste jag den boken många år senare, men blev medveten om den redan i samband med en utställning vi promenerade till i sexan våren 1964. Det är dags att gå till

historien, för att blicka framåt.

Vad gäller kärnkraften läste jag tidigt artiklar om alla dess fördelar. Inför folkomröstningen om kärnkraften i Sverige den 23 mars 1980, gick jag en studiecirkel genom Metall, som mer eller mindre propagerade för kärnkraftsvänliga Linje 3. Före Metallordföranden och nuvarande SAP-ordföranden Stefan Löfven och Luleås kommunalråd Yvonne Stålnacke är starka förespråkare för kärnkraften i Sverige.

VI GÅR MOT EN STRÅLANDE FRAMTID! Men det är bara ett av hoten människans existens. Förra året väcktes vi av Fukushima. När TT rapporterat att reaktorerna stängts av och att kedjereaktionerna upphört kunde man få intrycket, att allt återgått till det normala. Därefter råder tystnad i stora massmedia. Idag stängs de japanska kärnkraftsverken en efter en. Invånarna drabbas av allt större strålningsdoser. Den vetenskapliga tidskriften International Journal of Health Services publicerade i december en rapport från forskare i USA, som utifrån statistiskt underlag konstaterade att den radioaktivitet som drev in över USA ledde till 14.000 dödsfall under 14 veckor, de flesta barn under ett år.

Hur skall det då inte vara för japanerna? I mitten av december redovisade Greenpeace från mätningar i Fukushima. De konstaterade, att människor som bor där enbart från omgivningen utsätts för doser som är tio gånger högre än gränsvärdena. Därtill skall läggas vad de får in genom föda och inandning. Miljoner japaner tvingas leva med strålningsnivåer som borde föranleda åtgärder av olika slag, men som är o genomförbara av ekonomiska skäl. Om allt detta skriver journalisten Hans Månson i tidskriften Grus & Guld 1/2012.

MÅNDAGEN DEN 5 MARS hade Luleå besök av apotekaren Akiyo Suzuki, som levde en vanligt liv med sin trebarnsfamilj i Fukushima. De var en av de familjer som evakuerades 80 mil norrut till Hokkaido. De japanska myndigheterna sa att det inte var så farligt. Hon var inbjuden av nätverket ”Kärnkraftsfritt Bottenviken”. Större delen av familjen återvände, men inte för att det är ofarligt. Människorna trivdes ju i Fukushima och försöker nu hjälpa till med den nästan omöjliga saneringen.

I åtta punkter visade Greenpeace-aktivisten Isadora Wronski, hur vi nått slutet i paradigmet om säker kärnkraft.

Vad gör du om larmet går? För den som har Internet är det lätt att söka information på www.greenpeace.org eller se filmer på www.svtplay.se eller www.tv4play.se Många dagstidningar tiger för att inte skrämman upp befolkningen.

Jag har vänner som förespråkar kärnkraften. Jag skall försöka ge dem utrymme i Krattan. Men som vad gäller allt annat, så får jag inte självmant in alla artiklar.

Det finns inget slut på våldet mot kvinnor i Bangladesh!

ALLA SOM HAR DEN MINSTA KÄNSLA för medmänsklighet skulle bli totalt förskräckta när de får höra vad som hände 12 Rani, en hinduflicka från byn Perba Deluai distriktet Sirajganj beläget nästan 9 mil från Bangladesh huvudstad Dhaka.

Citat från en presskälla där Purima säger: ”Nästan 30 personer kom till vårt hus och jag kände ingen att många var våra grannar. De slog min mamma så att hon nästan blev medvetslös. Jag tiggde och bad att de skulle sluta, de drog ut mig ur huset och slog mig med käppar, jag ropade på hjälp från min syster, men de slog henne också. Jag kan inte berätta vad som hände sedan.”

Purima blev gruppvåldtagen av aktivister från regeringskoalitionen BNP-Jamaat. Hon hittades medvetslös två km från sitt hem. Familjen avhystes från byn.

DETTA HÄNDE 2001. Bangladeshs vänsterinriktade progressiva parti besegrades i parlamentvalen i oktober. Nationalist-Islamist BNP-Jamaat alliansen vann valen. Jamaate-Islami är misstänkt för våldtäkt och massdödande i samarbete med den pakistanska ockupationsarmén under Bangladesh frihetskrig 1971. Det förekom alarmerande många attacker och förföljelser av och på religiösa minoriteter av de nationalistiska islamska fundamentalisterna. Det finns bevis för att förtryck av minoriteter har satts i system, det gör det samma vem som är vid makten, om det är vänsterkoalition ledd av Awami League eller Nationalist - Islamist allians BNP-Jamaat.

Tragedin med Purima var en av hundratals våldtäktsmål i Bangladesh år 2001. I år 2012 händer samma saker. Presidenten och sekreteraren i ett distrikt tillhörande regeringspartiets studentorganisation Chatra League – BCL våldtog en dansartist i januari 2012. Offret var en universitetsstuderande i företagsekonomi vid Khulna Azam Khan Commerce College. Hon kom till Satkhira med sin make för att delta i ett kulturprogram och våldtogs av ledarna från det parti som stod för värdskapet.

Det slutar inte med detta. Det är inte det enda våldtäktsoffret. Många som utsatts vågar inte anmäla brottet p.g.a. den sociala och säkerhetsmässiga strukturen i landet. De känner sig inte trygga med att anmäla brottet för polisen eftersom de vet att polisen är korrumperad. Många våldtäktsoffer flyr till andra länder för att komma ifrån social stigmatisering. Vad är det för skillnad mellan 2001 och 2012? Vad är det för skillnad på Awami League ledd av Sheik Hassina och BNP ledd av Khaleda Zia?

NUVARANDE REGERING fick ett mandat i 2008 års val att rannsaka krigsförbrytarna för deras påstådda brott mot mänskligheten, särskilt våldtäkter, våld mot barn, mord-

brand och folkmord. De flesta av brottslingarna tillhör det fundamentalistiska partiet Jamaat – e- Islami Bangladesh och Bangladeshs nationalist parti BNP. Regeringen har arrangerat en tribunal att undersöka och rannsaka krigsbrottslingar och de har arresterat ett antal högt eftersökta krigsförbrytare som också är ledare i BNP – Jamaat-alliansen , något som har uppskattats sv sekulära progressiva personer i Bangladesh och utomlands.

Det är frustrerande att regeringen tappar stöd p.g.a. brott typ våldtäkter, att ta andras landegendomar, att ta mutor genom sina egna ungdoms- och studentgrupper och parlamentsledamöter, och genom ineffektivt arbete i regeringen. Utan allmänt stöd är det mycket svårt och även omöjligt att straffa krigsförbrytarna , som har starkt ekonomiskt stöd både i landet och utomlands. Vänsterkoalitionen ledd a Awami League har många starka skäl till att de behöver förbättra sig om de ska kunna vinna nästa val som är planerat till början av 2014. Annars kan Bangladesh gå en mörk framtid till mötes med BNP – Jamaat regimen där även talibaner ingår och då kommer kvinnorna att bli de första och största offren. Vi kommer att få bevittna många fler fall liknande Purimas. Ska vi inte ta oss iakt nu?

Anisur Rahman

fristadsförfattare från Bangladesh s

Det är något visst med ordet spara

Det är något visst
med ordet spara.

Något som inte
stämmer.

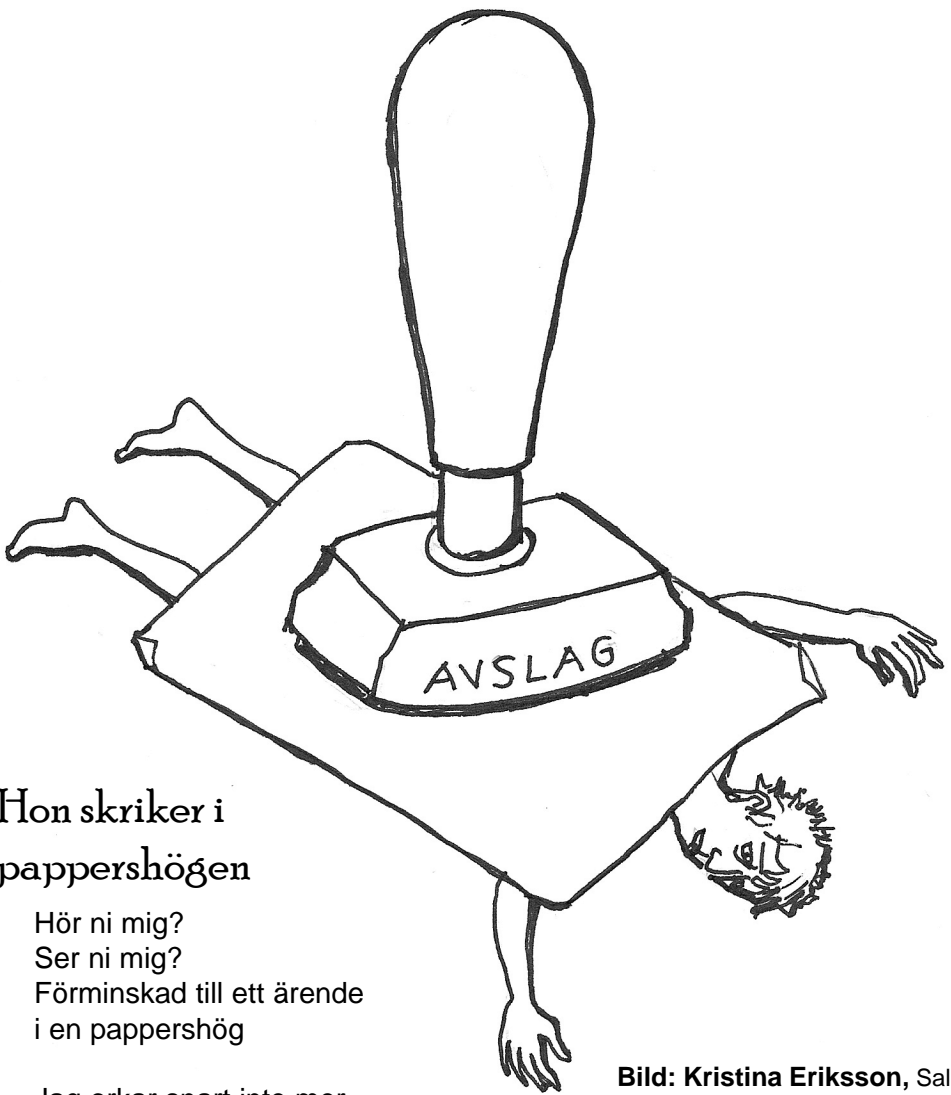
När jag sparar
växer en summa.

När stat, landsting, kommun
och företag sparar,
sker det motsatta.

Avveckling, avskedanden,
neddragningar och därmed
arbetslösa,
har blivit synonymt med
att spara.

Enligt detta språkbruk,
är det som sker i Grekland
ett gigantiskt sparande.

Leif Öhman
Randijaur

Hon skriker i pappershögen

Hör ni mig?
Ser ni mig?
Förminskad till ett ärende
i en pappershög

Jag orkar snart inte mer
är uppbunden
dag och natt

Lyft upp mig ur pappershögen!

Nu är det frågan om våra liv
Våra liv.
Tänk inte bara
När jag får tid

Bild: Kristina Eriksson, Sala

Vi lever än

Tillplattad ropar jag
ur pappershögen
Sjukdomsinsikt
alla processer
allt osynligt
har jag tydliggjort
för er beslutsfattare

Lyft upp mig ur pappershögen!

Ni är knappast blinda eller döva
Ni kan
och
ni har makt

Jag går på knäna
för min närmaste
är så sjuk

Jasså kanske ni tänker
hon är ledig ändå

Hon kan

Vem kan hela dagen
och en del av natten?
Hallå!

Hela mitt liv är sönderhackat
Jag lever för en annan
Mitt liv finns det för er?

Ge oss det medmänskliga stöd
vi behöver
det naturliga
som det finns en lag om
Jag gråter i mörkret
orkar inte

Lyft upp mig ur pappershögen!

Snart blir jag stoor
och hoppar jämfota
av vrede

Då flyger pappershögen!

Barbro Midbjer

Skydd saknas

Var finns skydd
när tillvarons soldater
kommandomarscherar
och tveklöst trampar ner
kämpande gräsrotter

De lydiga soldaterna
är kapitalets vapendragare
och samtidigt
gräsrotternas avrättare
Skydd saknas

Berit Gabrielsson

Piteå

Tankar kring

Författaren och tant Julia (En roman av Mario Vargas Llosa).

DETTA ÄR EN DELVIS SJÄLVBIOGRAFISK ROMAN som utspelar sig i 50-talets Lima. Den handlar som sådan om kärleken mellan romanförfattaren och den 14 år äldre från-skilda tant Julia.

Redan i första kapitlet dyker det upp en person som gör boken än mer intressant att läsa. Det är den bolivianske demonförfattaren Pedro Camacho. Hans melodramatiska radioföljetonger slår alla lyssnarrekord, men hans överhettade fantasi får honom att tappa greppet om sina karaktärer (de dör i ett avsnitt för att återuppstå i nästa). Radiolyssnarna tålmod börjar tryta och radiostationen får motta våldsamma protester. (så långt baksidestexten).

KÄRLEKSAFFÄREN mellan författaren och tant Julia är bokens huvudtema. Men vart annat kapitel är en fristående berättelse. Alla är våldsamt dramatiska och slutar just när situationen är som mest prekär. Som läsare är man nyfiken på hur det ska gå.

Men författaren visar ingen förståelse för läsarens behov utan i nästa kapitel hamnar man i en annan dramatisk berättelse som även den mynnar ut i ett stort till synes olösbart dilemma.

Gemensamt för berättelserna är att de handlar om tragiska olyckor, våld, incest och mysticism. Karaktärerna är skruvade, kanske inte onda, men heller inte goda. De kanske är som folk är mest men de råkar in i passioner och händelser som gör att det mesta går överstyr. Det är kort sagt ganska rörigt inte minst därför att det här och där dyker upp personer som i tidigare berättelser haft helt andra roller eller till och med återuppstått ifrån att ha varit döda.

Den sista meningen i den avslutande berättelsen lyder:

“Är detta slutet på denna historia av blod, sång, mysticism och eld eller kommer den att få en utomvärldslig fortsättning?”

PRECIS SOM DET HÄNDE DON PEDRO verkar författaren ha tappat kontrollen över personerna och händelseutvecklingen. Som läsare känner jag mig frustrerad. Vad menar egentligen Mario Vargas Llosa? Det kan ju inte vara så att han plagierat Don Pedros texter rakt av! Har han lekt med tanken att Pedro kunde vara hans alter ego?

Mario Vargas Llosa fick Nobels litteraturpris 2010

Eller ville han göra bilden av Pedro mer fullständig med att skriva dessa nio lysande berättelser som liknar den bolivianske demonförfattarens? Mest troligt. Har Don Pedro alls funnits? Vem var Pedro Camacho?

Jag är Pedro Camacho (en novell)

JAG ÄR PEDRO CAMACHO och kommer från Bolivia. I La Paz var mina radioteaterserier mycket populära. Men min hustru klagade ofta över vår dåliga ekonomi och fick mig inse att jag var illa betald. Ja så var det.

Därför antog jag ett förmånligt erbjudande från Radio Central i Lima och flyttade hit. Trots att min hustru inte följde med fann jag mig snart till rätta i det nya landet. Viktigast för mig här i livet är att skapa och gestalta dramatiska berättelser.

Jag började omedelbart att skriva. Berättelserna kom till mig på ett närmast överjordiskt sätt. Det var lustfyllt att hamra ner ord och meningar vid skrivmaskinen. Jämsides regisserade jag och deltog även med att framföra mina verk. Till mitt förfogande hade jag några skådespelare som långt ifrån var landets förnämsta, men med mina texter och min regi blommade de ut och blev populära.

Lyssnarsiffrorna för Radio Central for i höjden. Människor hörde av sig med beundrande brev och på gatan blev jag hejdad av folk som ville ha min autograf. Mina arbetsgivare sken som solen. Min hustru kom till Lima men vi bodde inte tillsammans, för mig fanns inte något utrymme för familjeliv.

ALLT GICK VERKLIGEN MYCKET BRA. Jag stod på toppen av min popularitet och skaparkraft när folk började höra av sig med klagomål. Visst märkte jag att någon tidigare älskad och sympatisk karaktär i ett senare kapitel dykt upp och burit sig illa åt. Men när man som författare verkligen släpper lös sin fantasi händer det ofta att rollfigurerna börjar leva sina egna liv. I något fall var det en person som dött tidigare i serien som plötsligt återuppstått, men sådan har ju hänt i verkligheten. Som skapande konstnär tar jag mig rätten att gestalta de drömmar och ingivelser som kommer till mig ovanifrån. Jag anser mig därför inte behöva ta ansvar för hur mina rollfigurer väljer att leva sina liv.

Men många lyssnare kände sig respektlöst behandlade och men nöjde sig inte med mina förklaringar. Dessutom skällde de mig för att utsätta rollfigurerna för onödigt lidande. Särskilt incest och självstymplingar blev folk upprörda av. Anklagelserna riktade sig mot mig och jag fick ta emot de mest fasansfulla beskyllningar. Jag blev till och med hotad till livet.

Jag hade de allra bästa avsikter mot mina lyssnare som jag älskar och inte minst

med karaktärerna i mina pjäser. För jag anser att man får inte behandla människor illa även om de bara är figurer i en teaterföreställning.

– Vår Herre är min stora förebild, försvarade jag mig. Han skapar ju också människor och har hållit på i många tusen år. Han gör säkert sitt bästa precis som jag. Och se nu hur världen ser ut. Han menade nog inte att det skulle gå på det här viset.

MEN NU BLEV FOLK ÄNNU ARGARE och påstod att jag hädade. Min arbetsgivare avskedade mig och ordnade så jag får bo här på slottet.

Betjänterna här på slottet har vita rockar och vi promenerar ibland i parken. Jag vill berätta för dem om den vackra Eliana som gifter sig med den rödhåriga Antunez men om några månader ska hon nedkomma med ett barn, som har brodern Richard till far.

Eller den tragiska händelsen när don Federicos lilla syster blev levandes uppäten av en hop råttor. Hon låg i sin vaggan utan moskitnät. Frederico skulle haft tillsyn om den lilla, men lekte på stranden och somnade på en gummimadrass. Han vigde sitt liv åt att hämnas sin lillasyster och startade firman Råttutrotning AB. Men livet igenom var han alltid lika dyster till sinnes, vilket man kan förstå. Men en dag hade hans familj fått nog och gaddade ihop sig och slog nära på ihjäl honom.

Ja många andra gripande människooden som har kommit till mig vill jag berätta om. Men betjänterna lyssnar inte. De är vänliga och talar vänskapligt till mig men jag förstår inte vad dom säger. Trots min forna storhet lever jag nu i misär. Min hustru försörjer sig med att gå på gatan.

I korridoren jag vandrar genom för att komma till mitt rum sitter en man på en stol dagarna i ända och gungar med överkroppen från sida till sida. En annan dunkar huvudet i väggen så fort de vitklädda lämnar honom för en liten stund. Någon ropar hjärtskärande, jag tror det är en kvinna. De skulle kunna få plats i mina berättelser. Men tyvärr har man tagit av mig min skrivmaskin.

Allt jag behövde oerhört intensivt först och främst med att skriva men även registrera och framföra mina verk. Publikciffrorna för Radio Central for i höjden. Berättelserna kommer till mig på ett sätt som jag inte förstår. Det var rent överjordiskt Allt jag behöver är att sitta vid skrivmaskinen så kommer orden till mig så fort jag alls hinner knacka ner dem. Människorna hör av sig med beundrande brev. De har ibland stoppat mig på gatan och bett om min autograf.

ALLT GICK VERKLIGEN MYCKET BRA. Jag stod på toppen av min popularitet och skaparkraft när folk började höra av sig med klagomål. Visst märkte jag att någon tidigare älskad och sympatisk karaktär i ett senare kapitel uppträtt som en fähund. Men när man som författare verkligen släpper lös sina rollfigurer är det inte sällan så att de börjar leva sina egna liv. Jag var snarast glad över att de tog egna initiativ och jag för-

klarade det med att jag ville vara lyhörd. I något fall var det en som dött tidigare i serien plötsligt återuppstått. men sådant kan ju också hända i verkligheten.

Vår Herre skapar ju också figurer men av kött och blod. Liksom jag som författare har säkert också han de allra bästa avsikter och har gjort så gott han kunnat. Men se hur det har blivit, är inte han att likna med en författare som skriver manus till allt och alla. Se vilket elände det har blivit här på jorden. Jag känner mig också som en Gud, men när man har levande material så är det inte lätt att se hur det ska sluta.

Så försvarade jag mig.

Nu blev jag kallad hädare och min arbetsgivare gav mig avsked och ordnade så att jag får bo på slottet.

Jag bor på ett slott och promenerar ibland tillsammans betjänarna i parken. De har vita rockar och pratar vänligt till mig. Jag förstår dock inte vad de säger. Jag talar ofta med dem om min lyckliga tid. Men de lyssnar inte.

Börje Boström

Luleå

Två poem

I den oroliga tiden
föds nya ord.
De skyler och bedrar,
falskeligen lovordar de
sin demokrati.
Övar, ingriper och försvarar.
Vadå?
Det falska budskapets ord
drunknar i krigsmaskinernas dån.

När ett och inget är heligt,
när endast evig tillväxt
är det heliga.
Det är dåskogen faller
och produktionen lagras på hög.
Postumt överlämnas inget.

Leif Öhman

Randijaur

Bild: Kristina Eriksson, Sala

Bilen

”**HON STACK** för ungefär exakt en vecka sedan.” Han strök bort lite ölskum från läpparna.

”Och bilen tog hon. Åkte bara iväg utan att säga något.” Han vände sig hastigt om och blängde skumögt på några ungdomar vid bardisken. Dom var lite högröstade.

”Jodå, bilen tog hon utan vidare.” Han greppade tag i ölglaset och i ett drag klunkade han i sig ölen.

”Jag går och beställer en till.” Han gick med svajande steg mot bardisken. Puttade ilsket undan en av ungdomarna och viftade frenetiskt med en hundring i näven mot bartendern.

Trots den svajiga gången lyckades han ta sig till vårt bord. Han satte ned ölglaset med en duns. Och lite öl skvimpade ut på bordet.

”Inte faan har hon ringt och jag har ingen aning om vart hon åkt. Men det ska jag säga dig. Hon får det hett om öronen när hon kommer hem. Hon har satt sin sista fot i det här huset.”

”Men det måste ju ha hänt något. Har ni grälat? Hon kan väl inte ha åkt iväg utan anledning?”

Jag försökte få ögonkontakt med honom. Men hans blick irrade omkring i lokalen.

”Inte har det hänt något. Bara det att hon den senaste tiden har tjatat om att hon inte kan nå mig. Att jag inte bryr mig om henne. Det kommer hon med nu efter 40 år som vi varit tillsammans.”

”Men har ni inte försökt prata om det.” Jag såg att hans dystra ansikte upplöstes. Det blev blankt och uttryckslöst. Och så plötsligt drogs det ihop som ett russin och hundratals rynkor trädde fram.

”Hon har börjat träffa sina vänninnor stup i kvarten och så läser hon en massa böcker som sätter griller i hennes huvud. Förut gick hon nöjd i trädgården och påtåde.”

”Hon vill väl ha lite omväxling, förnya sig.”

”Ska du försvara henne. Jag trodde du var min kompis.”

”Jag försöker bara förstå.”

”Men det gör du inte. Det är inte henne jag bryr mig om. Det är ju bilen för tusan. Hon har stuckit iväg med mitt käraste. Biilien!!!!” Han föll hulkande i gråt över bordet. Jag reste mig upp. Tog tag i honom.

”Kom nu så går vi. Det har varit lite mycket för dig. Gå nu hem och lägg dig, så ska du se att du ser klarare på det hela i morgon.

Motvilligt följde han mig mot utgången. Ungdomarna hade nu uppmärksammat oss och skrattande åsåg de vårt uttåg.

Göran Frick-Meijer
Norrköping

Två bokrecensioner:

Mary Ann Shaffer: Guernseys litteratur- och potatisskalspajsällskap (2008)

BOKEN UTGÖRS AV EN BREVROMAN där det första brevet är daterat London 8 januari 1946 och det sista avsänt från Guernsey 17 september samma år. Mer eller mindre av en slump får en ung författare Juliet Ashton kontakt med ett litteratursällskap på Guernsey, bestående av utpräglade personligheter. Hon får ta del av den osannolika uppkomsten av sällskapet och av medlemmarnas liv under den tyska ockupationen präglad av brist på allt, mat, förnödenheter och information. Litteraturen blev deras glädje och livlina. Genom breven framträder personerna och skeenden successivt och förändras och förtydligas. Trots att det alltså delvis handlar om mörka upplevelser är boken så positiv och varm och en lovsång till litteraturens makt.

Majgull Axelsson: ”Moderspassion”

URSPRUNGLIGEN var moderspassion beteckningen på en död i samband med förlossning eller havandeskapspsykos.

Boken är mycket välskriven med många meningar man vill lägga på minnet.

Den handlar om några människor som tar sin tillflykt till ”Sallys Café & Restaurant” undan stormen och översvämningarna som rasar i Arvika. Under timmarna de är instängda i restaurangen, börjar de prata med varandra och anförtrot sina hemligheter. Bland personerna finns restaurangägarinnan Minna, som förträngt sin dotter Sofias död, Anette, restaurangbiträdet, som skyddar sin försupne man Sonny, Marguerite, smygalkoholiserad skådespelerska, vars son lämnade hemmet för en religiös sekt och Tyrone med ett hjärta av guld, som vill uttrycka sig i handling i stället för ord.

Moderspassion handlar om det sociala arvet som kan förfölja kvinnor i generationer. Boken berör också hur man kan bli stämplat i småstäder och hur svårt det är att leva med det eller bli av med stämpeln. Vi diskuterade även hur viktigt föräldraskapet är, hur man kan balansera kärleken till barnet och ger lagom motstånd för att de ska bli starka och självständiga individer.

Maj-Len Komi
Bromma

Lingonsylten

LINGONSYLTEN var den sista följeslagaren i hans liv. Han blev nittionio år och var väl vad man skulle kalla ålderdomssvag de sista åren. Han behövde hjälp med det mesta och eftersom alla vi nio barn bodde långt från hemkommunen blev det hemtjänsten som ställde upp. Farsan hade bara folkpension med ett par hundralappar ATP men han hade ju levt billigt och hade lyckats spara en liten slant på banken, så den där dagliga tillsynen var långt ifrån gratis. Han var inte dement, han visste vem han var och var han befann sig och han hade aldrig problem med att känna igen oss barn. Fastän namnen på oss flickor blandade han ihop lite huller om buller. Jag brukade vara både Anna-Lisa, Ulla-Stina och Ann-Marie. Det var vi tre som var yngst av flickorna.

Det var de dagliga göromålen som började svikta. Innan vi fick ordnat med hemtjänsten var det nog lite så som så med maten. Köttsoipan kokade han själv. Stora portioner som värmdes upp lite för många gånger. Det blev ju en del magproblem förstås men inte ville han erkänna att det hade något med köttsoipan att göra. Han lagade ju världens bästa köttsoipa. Menyn för övrigt bestod av färdiga köttbullar och stekt falukorv. Men lingonsylten, den kokade han till den sista veckan han levde.

Han hade en stor hjärtinfarkt vid nittiotre års ålder och låg en vecka på vårdcentralen. Tre av oss barn var hemma när han kom hem med taxin. Han var mycket svag och tillsammans med taxichauffören hjälpte vi honom in i huset. Han fick en kopp kaffe i köket men istället för att lägga sig ner efteråt stappade han på svaga ben mot källartrappan. Vi försökte styra honom mot sängen i kammaren men det var lönlöst. Han tog tag i ledstången med bägge händer och började gå nerför trappan. Någon hjälp skulle han inte ha. Jag tog honom under armen men han slog bort den. Femton minuter senare kom han upp med en påse frysta lingon och snart puttrade lingonsylten på spisen. Nog kommer jag ihåg att man alltid sa att lingonen inte innehåller någonting nyttigt. Inga vitaminer, ingen näring. Detsamma sa man om blåbären och nu är blåbären så nyttiga att man snart skriver ut dom som medicin. Nej, det är nog annat som ligger i botten. Det att ingenting som kommer från oss häruppe är nånting värt. Det ska vara apelsiner och andra frukter från sydliga trakter.

De sista tio åren orkade han inte längre cykla till skogen och plocka sina favoritbär. Han hade ett ställe bakom tankshindret och det var inte mera än två kilometer dit men också det blev för tungt för honom. Det var kärllkrampen. Han var lite bekymrad när han vid åttiofem års ålder blev andfådd av att gå uppför backen till grannen. Jag skrattade bara bort det och sa att det var nog betydligt yngre personer än han som blev andfådda av att gå uppför en lång backe. Han sörjde skogsturerna och blev orolig varje gång det var vackert septemberväder.

Men grannarna visste om hans sylt-behov och kom med bär till honom. De visste att han aldrig skulle nedlåta sig till att gå till affären och köpa bär. Han ville veta exakt i vilket område de var plockade. Om det var ett kalhygge eller en ordentlig skog.

Kalhyggerna kunde ju ge fina bärskör-dar och på ett litet område kunde man fylla flera hinkar. Iallafall så länge stubbarna inte var uppbrutna. Bären låg som illröda halskragar runt dem och man kunde stå upprätt och låta bär-plockaren gå som en ma-skin. Men som gammal skogsarbetare hade han upp-arbetat en sådan aversion mot dessa så kallade föryngringsytor så jag tror nog att grannarna fick använda sin fantasi för att få honom att ta emot bären.

Det var inte bara sylten som hade varit hans följeslagare genom livet. Drycken framför andra var lingondrickan. Den var familjens vin. Inte en alkoholdroppe kom någonsin in i huset. Fastän vin skulle vara så bra för blodet, som min faster sa. När släkten söderifrån kom på somrarna, då var det festmiddag med stek och färsk mandelpotatis och till den drack vi lingondrickan. Under julen dä-remot hade vi en annan hemlagad dryck. Det var simma. Den lagades med citro-ner, russin, jäst och vatten. Nog tror jag det var några procent alkohol i den, kin-derna blev lite extra röda på morsan och farsan. Men efter att ett par av flaskorna hade exploderat blev det slut på hem-bränningen. Då gjorde svagdrickan sitt intåg och en och annan julmust kunde vi barn få serverade. Men över allt annat

Bild: Kristina Eriksson, Sala

tronade lingondrickan som den obe-stridliga kungen.

De sista åren, sedan hemtjänsten kom in i bilden, blev alla andra vardagsgöromål borta för honom. Till och med bastun. Bastun som han hade värmt upp varje vecka i alla år. Nu var den låst och det var vi som hade låst den. Vi var tvungna till det när vi hittade rester av brända vedträn på golvet. Han gick sina turer ned i källaren och fram till frysboxen. Vid sidan av frysboxen var dörren till bastun men det var som om han suddat ut minnet av den. Som om han förstått och accepterat vårt beslut.

Sist jag var hemma låste jag upp den bara för att se om han reagerade. Om han automatiskt försökte öppna dörren. Men han visade inget intresse. Han inte ens såg åt det hållet när jag hjälpte honom ned till frysboxen.

VI VET INTE OM HAN BETALADE FÖR LINGONEN. Jag frågade grannfrun en gång men hon bara skakade på huvet och muttrade nåt om att det var ingenting att bråka om, gubben måste ju få sina bär. Och jag tänkte att det är nog med många som med mig; man tycker bättre om att plocka lingonen än att äta dom. Iallafall inte i de mängder det lätt blir när man använder plockaren. Den glasklara och höga luften en vacker septemberdag, vem kan motstå den? Man bara måste ut i skogen. Det är som om man hela sommaren sett ut genom ett smutsigt fönster och plötsligt har någon putsat det och allting blir med ens glasklart. Det är hösten. Jag tycker om hösten. Vad för genom hans huvud när han första gången upptäckte den låsta dörren? Försökte han laga bastu någon annanstans i källaren? Ingenting tydde på det. Men tändstickorna var också borta och vi hade gett hemtjänsten klara besked att de under inga omständigheter fick lämna kvar några stickor i huset.

Var sorgen så stor att hjärnan helt enkelt suddade ut hela händelsen?

Det var vi flickor som bestämt det. Bröderna var egentligen emot och tänkte väl att han bara skulle försöka göra upp eld någon annanstans. Själv hade jag bastu i huset där jag bodde. Det hade vi allihopa, utom Karl-Erik som bodde i en liten lägenhet i Stockholm.

EN ONSDAGKVÄLL när jag hade tagit ett extra långt pass i bastun och satt, så där skönt avslappnad som man blir efteråt, i soffan endast invirad i en badhandduk, såg jag honom plötsligt för min inre blick. Såg honom stå där och rycka i dörrhandtaget. En ensam gammal man som blivit utlöst från sin egen bastu. Som vi behandlat som vilken gamling som helst, inte som vår egen far. Insikten om vad vi hade gjort, gjorde mig först tung och mörk till sinnet, därefter kom sorgen och jag satt där i soffhörnet och grät som en barnunge. Var det våran hämnd? Vårat svar på det ointresse han alltid visat oss flickor. Jag vet inte. Pojkarna brydde sig inte. Nog får han upp den, på ett eller annat sätt, sa de bara. Men vi svarade förnuftigt att vi inte ville att han skulle brinna inne. Vi tog på oss våran omsorgsroll. Vi professionaliserade förhållandet till våran egen far. Men jag vet inte jag, om det kan kallas omsorg. Om det inte istället handlade om makt och hämnd. För att pojkarna alltid blivit betraktade som mer intelligenta och temperamentsfulla, medan vi, vi var bara flickorna. Som en klump avkomma. Som grodyngel. Därför öppnade jag dörren den sista gången jag var hemma. Som en gest av förlåtelse. Eller försoning. Men också för att se om hjärnan hade utraderat den kanske viktigaste ingrediensen i hans liv. Efter lingonsylten.

Ann-Gerd Simu, Oslo

1.

Början

INGET FÅR MIG ATT MÅ SÅ BRA SOM ATT RESA. Vikten av platsen jag kommit till varierar. Oftast finns det en anledning till att jag valt just den där platsen att turista på. Det spelar ingen roll om det är New York och Frihetsgudinnan, Paris och Eiffeltornet eller Färgarnas gata i Marrakech. Det är sällan sevärdheterna som är behållningen av en resa. De är bara orsaken.

Behållningen är alltid, vill jag bestämt hävda, människorna. Mötet med okända människor som jag oftast inte kan kommunicera med. Tack och lov för det internationella kroppsspråket.

Jag måste börja med starten min allra första resa utanför Norden och Europa. Redan som tolvåring hade jag bestämt att min första utlandsresa skulle gå till Amerika, som man sa på den tiden, då det var näst intill ouppnåeligt att komma till Amerika. Vid trettio års ålder insåg jag att om jag inte kom iväg till USA så skulle jag aldrig komma någonstans över huvudtaget. Just det scenariot fanns inte i min värld. Jag som härstammar från urbefolkning som fortfarande delvis är nomader, enligt familjens släktforskare i alla fall.

NU ÄR DET 30 ÅR SEDAN jag var i USA. World Trade Center var nytt. Nästan det närmaste man kunde komma himlen då. Att det sedan skulle förvandlas till helvetet på jorden var det ingen som kunde ana. Att från 109 våningen se ner och se de gula taxibilarna irra runt som små myror var fascinerande. Det tyckte inte damen intill mig som bara damp, rakt ner i golvet. Hon fick svindel. Ville gå ner. Blev rädd för att åka hissen. Men det var hon tvungen till.

Via en annan hiss i sex våningar och en svängd järntrappa i 12 våningar och 172 steg nådde jag huvudet på frihetsgudinnan. Det gjorde inte den mycket rundlagda madammen från södern. Hon försökte verkligen, tog ett steg i taget och blev jättebesviken när hon inte orkade mer utan tvingades vända ungefär halvvägs och börja nerstigningen. Bakvägen för dem som saknade tillräcklig kondition för vandringen uppåt. Väl uppe i huvudet drog jag ett djupt andetag. Äntligen kunde mitt liv börja.

SLUTMÅLET MED USA var en liten håla vid namn Falconer där jag hälsade på en brevvän. En månad tillbringade jag hos Deb som vid 30 års ålder fortfarande bodde hemma. Kändes lite underligt att komma och bo hos kompisens föräldrar när man är vuxen med egen familj. Jag är medveten om att de var en familj och inte på något sätt representativa för amerikanare i allmänhet. I alla fall vill jag inte tro det. Det jag minns från den annars så gästvänliga familjen var luncherna och middagarna. Ena

dagen hade vi korv till lunch och hamburgare till middag. Nästa dag hade vi hamburgare till lunch och korv till middag.

Så höll det på dag ut och dag in. Än idag, 30 år senare äter jag knappt varken korv eller hamburgare. Amerika imponerade inte ett dugg på mig och jag har aldrig längtat tillbaka. Men faktum kvarstår. Det var början på resten av mitt liv.

Eirin Anderberg
Trelleborg

2 Tunisien

MITT FÖRSTA MÖTE MED DEN MUSLIMSKA VÄRLDEN. Inte tänkte jag på hur mina tioåriga flickor skulle reagera på den lokala köttmarknaden. Vi vuxna såg fram emot att handla dagsfärskt kött, nyskördade grönsaker och doftande kryddor. Innan vi ens kommit in på marknadsområdet stoppade en vänlig gammal man oss och ville att vi skulle köpa något från hans bil. Svenskt artiga stannade vi för att se vad han hade att erbjuda. Han lyfte koffertlocket och innan det ens var helt uppe hade flickorna uppfattat innehållet och for åt sidan med varsitt halvhögt ”å fy fan jag spyr”. Som förälder var jag tacksam över att mannen inte förstod deras ord, även om han förstod andemeningen. Han förstod dock inte vad de reagerade så mot. Antagligen hade han inte klart för sig att vi i Norden inte körde omkring med ett bagageutrymme full av fladda lammhuvuden.

Vi tackade artigt nej och pekade på ett tjurhuvud som hängde på en bod lite längre bort. Vår planerade middag skulle vara något med oxkött. Flickorna vägrade gå i närheten av boden med tjurhuvudet som droppade smält fett ur näsborren där det cirkulerade en mängd välgödda flugor. Köttet vi till sist valde togs fram ur ett kylskåp och köttgrytan vi gjorde blev delikat.

EN BLÅSIG DAG bestämde vi oss för att göra en längre utfärd med tåg. Förstaklassbiljetter inhandlades. Utan att tänka sig för valde maken stolen bredvid en beslöjad kvinna, vilket fick hennes man att flyga i luften, blänga på mig och därefter byta plats med kvinnan. Maken förstod inte ens vad som hände. Efter flera timmars resa kom vi till slutmålet El Djem och dess stora amfiteater från 238.

Det fanns absolut ingenting förutom låga bostäder kring teatern. Också sanden som ven kring oss. Samma sand drev oss till ett café. Efter några minuter kände jag att något var fel och tittade mig omkring. Ett stort antal män glodde surt på mig och flickorna. Inte en kvinna, förutom jag och döttrarna i lokalen. Vi tog våra mintekoppar med oss och satte oss på den låga altanen, nu på utsidan. När tiden för re-

turresan närmade sig sökte vi oss till stationen. Där blev vi ombedda att visa upp biljetterna. Utan att ana vilken cirkus de skulle orsaka höll vi fram dem.

Stationsmannen rev och slet sig i sitt hår och försökte både på arabiska och stapplande franska förklara något för oss. Tyvärr behärskade ingen av oss något av språken. Stationsmannen hämtade fler personer som alla var lika upprörda. Nu var även alla i väntrummet inblandade men ingen förstod orsaken till kabaliken. Det skojades frisk om att våra biljetter inte skulle vara giltiga. Barnen blev oroliga att vi inte skulle kunna lämna El Djem. Som vuxen svensk blir man inte riktigt orolig, mer nyfiken.

KRAFTIGT FÖRSEMAT ANLÄNDE TÅGET. Stannade just där stinsen satt en träpinne som stopp. Ingen perrong, men en konduktör som hoppade av tåget och satte upp handen när vi ville gå på vagnen med en etta på sidan. Tveksamt höll vi upp våra biljetter. Spända på vad som skulle hända. Konduktören stirrade på biljetterna. Sträckte på sig och bockade. Höll upp dörren för oss och visade att vi skulle gå in till höger. Och då äntligen förstod vi vad som var orsaken till all uppståndelse.

Vagnen vi kommit in i bestod av träbänkar i rader. Vi hade premiärklass-biljetter, finare än vanlig första klass. Det var det alla försökte tala om, att tåget inte hade den klassen. Men vad gjorde det?

I vagnen fanns höns. Högljudda familjer. En get. En man med en stor matsäck skalade ett ägg och kastade skalet rakt ner på golvet. Barnen, uppfostrade i Håll Sverige Rent -andan stirrade med stora ögon på honom. Han missförstod dem och ville bjuda på ägg.

Vagnen var redan full när vi steg på och fylldes på ytterligare. Jag ville resa mig för en ung blivande mamma men då blev istället hennes man av konduktören kommenterad att resa på sig. Han ville inte, men konduktören var obeveklig. Vi med våra fina biljetter skulle minsann sitta hela resan på träbänkarna. Ömma i baken kom vi med tiden tillbaka till Sousse. Och fortfarande skrattar vi åt den första klass resan.

Eirin Anderberg
Trelleborg

Skriv om dina resor!

RESEBERÄTTELSE har alltid intresserat mig och även egna resor, även om min arbetslöshetsekonomi inte räcker så långt längre.

Under resor händer alltid det oväntade. Jag skulle kunna skriva hur mycket som helst, men Krattan är ju inte till bara för mig. På sidan 2 hittar du både e-postadress och vanlig adress.

Byprofeten

Rådjursstigar och Toscana!

SOLEN SKINER OCH DET ÄR SVINKALLT UTE! Vinter och längtan till våren! Det är en dag för filosofiska tankar över en kopp kaffe. Idag funderar jag på livet i stort och så lite smått. Till det kan vi lägga till en liten hobby som jag genom åren praktiserat med mina hundar. Kontentan av tankarna hamnar naturligtvis i Toscana som så många andra av mina drömmar.

Den här gången kan vi se dem som en filosofisk vilostund på vägen upp till bergsstad Montecatini Alto. En del finner en storhet och en skön avkoppling i att söka upp en plats med god sikt i skogen. De väljer gärna en plats där de utan att bli sedda kan övervaka en viltväxel, växel, terrängavsnitt, vägar eller stigar där viltet mer regelbundet går fram (växlar) under sina dygnsbundna förflyttningar. Ta fram sitt vapen och sätta sig i naturens tystnad. De gör sig beredda att jaga rådjur! Det är ett intresse som jag förstår och respekterar även om jag själv inte skulle kunna lyfta ett vapen. Men en Rådjursstek och en flaska Brunello di Montalcino säger jag inte nej till. Så om någon av Er läsare jagar så kommer jag gärna med vinet!

En del andra finner en storheten och den sköna avkopplingen i en skogspromenad. Det gör jag också och då gärna med våra hundar. Den senaste heter Wille och han följer mer än gärna med på spännande promenader i skogen. De är spännande för jag söker gärna upp små rådjursstigar (se ovan förklaringen till viltväxel) istället för att trampa på i gamla fotspår/ leriga stigar som alla andra går på. De första gångerna jag hittar dem vet jag inte alls var de ska sluta. Sedan blir det en sport att gå där fler gånger och det är då det händer. Till min glädje upptäcker jag att fler och fler går på den stig som ”jag” trampat upp. Det finns faktiskt ett ställe i Krons skogen (Eskilstuna) där den gamla stigen växt igen och alla går den väg jag valde en gång.

VAD HAR DÅ DETTA MED TOSCANA ATT GÖRA? Ja, det kan man väl fråga sig! Det är ju tusentals svenskar som åker dit varje år. Det är väl inte min förtjänst? Någonstans ska hybrisen väl ta slut! Det är naturligtvis ett sätt att tolka dessa rader på. Ett annat och mer filosofiskt är att se livet som konsten att bestiga ett berg. Jag har många gånger haft glädjen att följa vänner upp för berget till Montecatini Alto. Det är alltid en fascinerande upplevelse. Alltid lika lätt till en början, sedan blir det brantare, en paus vid ”bron”, gång under tystnad, några av oss flåsar lätt, dags för en kort vila eftersom våra kamrater – inte vi själva – behöver det och så lättar vi på klädseln. Det är dags för den sista backen sedan breder utsikten över Arnodalen ut sig i ett härligt panorama. Vi har nått vårt mål och känner oss stolta. Det är jag också just nu! Min dröm om Toscana började som en rådjursstig som jag fann sommaren 1997. Nu sitter jag här och planerar årets fyra kurser. Det som började som ett semester mål är en

viktig del i mitt företagande. Det är dags för kurs No. 40 i mars och jag är ödmjukt glad för detta. Kursdeltagarna har hjälpt mig att hålla drömmen vid liv och ge den så mycket ekonomi att det finns flera flaskor med Brunello i vinkylen (bara så att ni som jagar vet det). Men de har också gett mig en stark tro på att allt är möjligt, när man ger sig mod att tro att allt är möjligt. Tack för det! och det är mitt budskap till dig som läser dessa rader. Våga tro att du ska lyckas – då ger du dig chansen att göra det

Erland Lundström
retoriker, Eskilstuna

Granskogen

Granarna gråter tårar
genomskinliga klara droppar av kåda
har bildats efter huggsåren. . .

Kådan rinner sakta efter granstammarna
som bara väntar på sågen
Sågen sliter snart sönder trädens nervtrådar. . .

Granarna står tysta, väntande
Grenarna har susat sin sista sång
i de korta, kalla vinterdagarna. . .

Tungt faller granarna
famnas en sista gång av snödjupet
Vill dröja kvar på hemmaskogen. . .

Men lastas snabbt upp på bilflaket

Så går sista färden mot pappersbruket. . .

Margareta Gerdin

Tankar kom från Ångsta, Jämtland i januari 1997,
ny renskrivning 9 juli 2007.

På Facebook har de startat en sida med Luleåminnen från förr och nu. Där fann jag följande framtidsvision skriven av Marvin Yxner, som växte upp i samma hus där jag bott stora delar av mitt liv. Texten är något förkortad, eftersom den är ett svar till en som skrev på sidan.

Bygg skyskrapor i Luleå!

“JAG TYCKER DET ÄR SÅ TRIST att och komma hem till Luleå i dag, man känner inte igen sig, det är så mycket som är förstört. Tur att man har kvar sina barndomsvänner., där känner man igen sig”. Så skrev en person.

Då skrev jag, Marvin Yxner, det här: “Det byggs för lite i Luleå. När jag kommer till Luleå så ser jag stora tomma tomter. Både inne på stadsön och utanför. På en del är det parkeringar. På andra parkeringshus, som byggts på höjden – gräv ner dem och värmväxla p-hus-värmen så att det kan fixas isfria gator i Luleå. Arkitekten Ralph Erskine, som ritade Shopping tyckte att det skulle byggas höga hus i Luleå, som kunde hindra kalla vindar och som gav sol och värme åt människor i sydläget av husen.

Jag frågar mig, varför höga hus? Bygg skyskrapor. Förtäta Stan, slit inte ut den skogsmiljö som finns runt om stan, då krävs det att fler vägar byggs. Använd det gatu/el/vatten-nät som finns och låt människorna komma nära varandra. Gräv ner de stora motorledningarna - t.ex Smedjegatan, gräv igenom kullen och täck över. Gör en modern stad. Bygg 35 ”Turning torsos” eller snarare ”Turning Snowstars” i Luleå. Utlys en tävling för all världens arkitekter. Jag är uppvuxen i Örnäset. Trevåningshus som skulle passa arbetarna på ”verket” – där kom den järnbruna svaveldioxidröken fem gånger om dagen. Jag skulle tycka att det vore härligt att bo i en skrapa, med utsikt, inne på Stadsön.

Luleå kommer ur timret, flottning och sågverken. Kommer ur järnmalmen, stålet och järnverket. Kommer ur älven, elen och ljuset. Låt det återspeglas i framtidsbyggen. Trä, järn och ljus – och vidare i samtal, datorer, kultur, facebook och snöstjärnor.

Vi har Kallax, en av de längsta landningsbanorna i Europa. Där kan det landa japaner, amerikaner och brasilianer. De kan få ta del av de fina somrarna och den fantastiska skärgården. Om vintern så finns det ju en massa andra härliga aktiviteter – men då behövs ju platser att bo på.

JÄMFÖR SEATTLE – UNGEFÄR PÅ SAMMA BREDDGRAD SOM LULEÅ. Seattle är en stad välbalanserad mellan gammalt och nytt. Nu när Facebook kommer till Luleå, vad är de som säger att vi INTE kan ge Seattle en match vad det gäller att vara en framtidsstad? Inget som jag ser det – förutom småsinthet, gnäll och för små tankar. Nä, jag

tycker inte att Luleå skall efterlikna någon annan storstad – Luleå skall utvecklas på sina egna villkor, vad annars.

Men efter kommunmygel, så har där kommit en Karl Petersen, som lyft utblickarna – han verkar bra. Nä, Luleå ligger inte längre under den gulbruna röken. Men det gäller att kliva vidare, Luleå kan bli den norrskenspärla som finns inom räckhåll. När jag växte upp i Luleå fanns en stark framtidstro. Det är den jag tror på. Det går inte att gnälla på att det var bättre förr. Det fanns/finns en framtidstro – låt oss expandera den! Tur har jag, som har kvar mina barndomsvänner i Luleå! Låt oss vara kaxiga, som en Lulebo ska vara...

Marvin Yxner
Stockholm

Greken och bankiren

Jag bjuder om du betalar,
sa bankiren till greken.
Om du bjuder,
betalar jag definitivt inte,
sa greken till bankiren.
Men nu när du fått pengar,
sa bankiren till greken.
De pengarna fick ju du,
sa greken till bankiren.
Javisst, men du är ju i skuld,
sa bankiren till greken.
Fel, den skulden är inte min,
den är du skyldig till,
sa greken till bankiren.
Då reste sig bankiren och gick.
Reste i eget flyg till Schweiz,
bjuden av klasskamrat.

Leif Öhman
Randijaur

Is och vatten

Ny följetong av Agneta Roisko från Eskilstuna.

JAG SKÖLJDE HÅRET I BADKARET, doppade hela huvudet med pekfinger och tumme om näsan för att inte få in vatten och mindes hur jag brukade älska att bada och simma under vatten. Då kunde jag komma ifrån livet ovanför ytan, alla skarpa ljud, allt vasst ljus, alla krav som ställdes på mig. Varför hade jag slutat med det? Vad hade kommit istället? Svaret var enkelt, ingenting. Ingenting som var viktigare än detta, att gå helt upp i nuet, att försvinna in i sig själv, in i något som var större än en själv.

Hur många år hade gått och varför hade jag låtit dem gå, vad hade jag gjort istället för att leva? Jag mindes inte. I all överskådlig tid fram till det ögonblick då jag doppade huvudet i det varma karvattnet, hade jag bara existerat.

”Det är aldrig försent att ge upp” var en fras som stannat hos mig sedan jag hörde den första gången. Ändå hade jag gjort det – gett upp alltså. När slutar man hoppas på att livet någon gång ska ordna upp sig – i framtiden, oavsett när men någon gång? När dagarna slutade betyda annat än att gå upp, klä på sig, åka till jobbet, äta, göra en massa meningslösa saker tills man äntligen fick gå och lägga sig igen för att sova och kanske också drömma. För drömmarna var fortfarande ett landskap där min själ frodades, där mina förhoppningar levde, där jag ännu kunde tro att livet kunde innehålla något annat. Nu vet jag varför det var så, men då hade jag glömt det. Jag var en pusselbit som inte bara aldrig funnit min plats i pusslet, jag visste inte ens vilket pussel jag hörde till, hade ingen aning om hur bilden borde se ut.

Jag satte mig upp igen och skrek till. Bredvid badkaret stod en cirka en meter lång figur, människolik med en illgrön jacka, klarblå byxor och extremt röda skor. Hans ansikte var öppet och vänligt, men trots det hade han nästan skrämt livet ur mig.

”Ni kallade, min Fru, och jag kom.”

”Va?”

”Jag väntar i köket, så kan Ni klä på er i lugn och ro. Kan jag sätta på te?”

Innan jag hunnit svara var han borta.

NÅGOT SENARE NÄR JAG HADE KLIVIT UPP UR BADKARET och satt på mig badrocken, gick jag ut i köket, övertygad om att jag var ensam, men där var han. Livs levande och med teet färdigt. Jag kom inte på något att säga, så jag satte mig vid köksbordet, framför en kopp med mjölk och socker tillsatt till teet och ett fat med kardemummaskorpor.

”Skorpor var det enda jag kunde hitta i skåpen, men Ni är väl inte alltför hungrig så här på kvällen.”

”Nja, nej, men...”

Bild: Kristina Eriksson, Sala

”Varsågod.” Han svepte inbjudande med höger hand över bordet och jag kom varken på något annat att göra eller säga än;

”Tack.”

Vi drack och åt under tystnad. Teet smakade perfekt, bättre än jag någonsin lyckats få det, fast jag drack det minst två gånger om dagen. Jag visste inte vad jag skulle säga och pysslingen (eller dvärgen, eller hustomten eller vad han nu var) såg bara på mig med en öppen grölblågrå blick.

”Hrm,” försökte jag till slut.

”Ja?”

”Om jag minns rätt sa du att jag kallade på dig?” Han nickade. ”Hur då?”

”Med Era tankar. Jag har väntat länge på det ögonblick när Ni äntligen skulle vakna upp.”

”Och vem är du?”

”Jag svarar på den frågan när Ni berättar vem Ni är.”

Tusen svar bubblade upp ur mitt inre, men han var borta, lika plötsligt som han dykt upp. Allt kunde ha varit inbillning, om det inte vore för de båda kopporna på bordet.

DET GICK NÅGRA DAGAR, JAG MINNS INTE HUR MÅNGA och jag blev alltmer övertygad om att jag drömt alltihop. Jag kom fram till att han varit en hallucination, ett resultat av varmt badvatten och en tillfällig feber. Att jag druckit te med honom och diskat två koppar efteråt, det lyckades jag i stort sett förtränga. I stort sett, för någonstans långt inom mig ville jag att han skulle finnas på riktigt. Jag hade nästan glömt det hela och återgått till min vanliga, sömngångaraktiga existens, när jag en kväll stängt av teven för att gå och lägga mig och den gick igång igen. När jag kom in i vardagsrummet stod han där, sig lik från förra gången, men nu med röd jacka, blå byxor och barfota. Fötterna var små och starka med välformade naglar. Jag sprutade tandkrämen jag hade i munnen rakt ut i rummet i förvåning, men med en handrörelse fick han den att försvinna från golv, matta, soffa och soffbord.

”Hej igen.”

”Hej...”

”Har Ni tänkt på min fråga?”

”Vem jag är?” Jag satte mig i soffan, framför en teve som nu var tyst med tandborsten bortglömd i handen. ”Jag vet faktiskt inte. Jag har tänkt och tänkt på det, det är ingen lätt fråga när man börjar fundera ordentligt på den. Om man tar bort de relationer som jag har till omgivningen, familj, arbetsgivare, hyresvärd ... så vet jag inte.”

Han såg lättad ut och log brett.

”Precis det svar jag behövde. Tack. Är Ni redo då?”

”Redo för vad?”

Som jag satt där, med oborstat hår, halvborstade tänder iklädd endast nattlinne, med en manlig gestalt kort nog för att vara i samma ögonhöjd som jag när han stod – blev jag övertygad om att jag antingen blivit tokig eller hallucinerade (i min förvirring skiljde jag på de två sakerna som man kan hävda är desamma).

”För det här – ” sa han och slog ut med händerna i en stor, inbjudande, mjuk gest.

I NÄSTA ÖGONBLICK STOD JAG I EN VÅRGRÖN DUNGE med mjuk mossa under mina bara fötter. Luften var full av fågelsång från minst fem olika arter, fjärilar med alla färger och mönster man kan tänka sig och flugor som surrade så intensivt som de gör i början på sommaren, som om de vet att värmen blir kortvarig, det doftade liljekonvaljer. Jag befann mig i den perfekta försommaren, det kändes som tidig förmiddag. Jag hade på mig en ljusgrön klänning med enkelt snitt som slutade strax nedanför knäna.

”Välkommen till min värld – eller nåja, en del av den. Jag heter Eldhjärta och Ni är här därför att vi behöver Er.”

”Vi? Vilka vi? Till vad? Vad hände med – varför har jag – vad ÄR det här?”

”Är Ni hungrig?”

”Vad? Ja – faktiskt.”

”Bra, då äter vi, det tar på krafterna att resa. Dimensionerna suger, det har Ni kanske hört?”

Jag såg mig omkring i den perfekta dungen. En brun kanin satt någon meter från mina fötter och vickade på näsan mot mig innan den skuttade iväg utan att göra sig någon brådska.

”Det var i alla fall ingen vit kanin...”

”Kom här, jag har gott källvatten, bröd och frukt. Sådan här frukt har Ni aldrig ätit, det kan jag lova.”

Eldhjärta hade rätt. Kanske smakade allting gott för att jag var hungrig eller så berodde det på något annat. Vi åt under tystnad. Jag blev påmind om min tanke i badkaret, hur jag kunde vila i nuet och vara nöjd med det. För några minuter försvann alla tankar på före och sedan, jag njöt av värmen, fågelsången, fjärlarna, lukten från liljekonvaljerna, smaken av vattnet, brödet och frukten, till och med flugorna gjorde mig lycklig. Jag blundade och bara var tills det kändes som om det var dags att öppna ögonen igen. Eldhjärta mötte min blick med ett leende i hela ansiktet.

”Jag SA ju det!”

”Hrm, det gjorde du, jag ger dig rätt i det,” sa en annan röst från en gestalt bredvid honom. Den tillhörde en man mer i min storlek, med brunt, kort skägg, mörkbruna – nästan svarta – ögon, grön skjorta och gröna byxor. Han var också barfota och satt med armarna runt sina böjda ben. När han märkte att jag såg på honom böjde han lätt på huvudet och sa ”Jag heter Stenhjärta, Min Fru. Jag sätter en ära på vårt möte.”

”Ja, kul att träffa dig också, men jag måste erkänna att jag undrar lite över vad det här handlar om. Ni skulle kanske kunna berätta vad jag gör här? Eller vad ni gör här, det är möjligen samma sak.”

”Tja. Som jag sa, vi behöver Er –” sa den korte, Eldhjärta.

”Skulle du kunna sluta med det där – niandet, jag är inte van vid det och det gör mig nervös. Jag behöver inte bli mer nervös än jag redan är, om ni förstår.”

”Ja, okej då, men det blir ovant. Vi har alltid niat våra Ishjärtan, men om Ni så önskar, hrm, om DU så önskar, så naturligtvis, eller hur, Stenhjärta?”

”Jodå, visst, det är en gammal fänig sedvänja ändå, det har jag alltid tyckt.”

”Har du? Det har du aldrig sagt?”

”Jag kanske inte säger allting till dig.”

”Uppenbarligen inte.”

”Ursäkta mig”, sköt jag in, ”men skulle ni kunna ta den där diskussionen en annan gång och gå tillbaka till att förklara vad jag gör här? För inte alls länge sen var jag hemma hos mig och borstade tänderna och nu – ”

”Ja, förlåt,” sa Eldhjärta och såg ledsen ut, ”du ska genast få en tandborste.”

I nästa stund höll han en tandborste med tandkräm på och en mugg med vatten.

”Var kom den där ifrån?”

”Här – i mellanrummet – kan vi önska fram vad vi vill.”

”Mellanrummet?”

”Rummet mellan din värld och vår. Vi kan inte gå direkt till vår värld, det skulle du inte överleva, så vi kommer hit först. Här kan vi bestämma hur vi vill ha det och jag har alltid tyckt bäst om nordiska försomrar, de har något särskilt lovande över sig, eller hur? Som om allt det bästa ligger framför en?”

”Vi ska snart fortsätta till vår värld, Inifrion, men inte riktigt än,” sa Stenhjärta.

”Ursäkta, men du ser inte särskilt elak ut, ” sa jag till honom. Det gjorde han faktiskt inte, han hade snälla ögon och ett ansikte fullt med skrattrynkor. Eldhjärta såg långt mer allvarlig ut.

”Elak? Åh du tänker på ’Att ha ett hjärta av sten’? Det är en felöversättning, namnet betyder något i stil med Inifrions Innersta Hjärta, men andemeningen förlorar sig i – ”

”Kan vi ta det en annan gång, vi får inte förvirra henne mer än nödvändigt.”

”Felöversättning? Felöversatt från vadå till vadå? Pratar vi inte samma språk?” Det snurrade runt i huvudet på mig och jag var glad att jag satt ner.

”Ser du nu vad du har gjort, Stenis? Det här kommer att ta SÅ lång tid, tid som vi inte har.”

”Ta fram guldklockan du – i en kedja i västen – du har bråttom – nedför kaninhålet...” mumlade jag. Sedan måste jag ha tuppatt av, för jag kommer inte ihåg mer.

NÄR JAG VAKNADE IGEN VAR JAG KVAR I FÖRSOMMAREN, med fågelsången och flugorna. Jag satte mig upp, försiktigt, beredd på att huvudet skulle snurra till igen, och såg mig omkring. Det verkade som om jag var ensam. Jag lyssnade intensivt men hörde bara fåglarna och flugorna. En intensivt gul fjäril, den största jag någonsin sett, satte sig på min vänstra hand och slog sig till ro där. Jag lyfte den närmare ögonen och tyckte att det stod något på vingarna. ’Utan tvivel är man inte klok.’ Men jag såg säkert fel.

Bredvid mig stod en blå plastmugg med en tandborste i. Annars fanns där bara mossor.

”Vad gör jag nu? Borstar tänderna?”

Jag fick för mig att om jag gjorde det skulle jag komma hem igen, till mitt eget vardagsrum med den avstängda teven och sängen som väntade. Det verkade inte så loc-

kande längre för vad fanns där egentligen? Mitt liv var riktigt trist och hade varit det så länge att jag glömt hur det kändes när det var annorlunda. Om det här var galenskap var det inte så illa...

”Så länge det inte blir värre.”

När tänderna var så rena som de kunde bli ställde jag tandborsten i muggen och satte ner den på marken. Sedan gick jag ett varv runt dungen. Den såg väldigt normal ut, förutom fjärilarna då, de liknade inga andra fjärilar jag sett. De flög med en större beslutsamhet än jag var van vid, som om de hade ett tydligt syfte med sina liv, mer än att samla nektar. Ännu en, med ljusgula vingar, satte sig på min högra hand. ’Följ stigen’, läste jag på dess vingar. *Oké, tänkte jag, vad har jag att förlora, mer än förståndet och det verkar redan vara borta.*

TROTS ATT JAG VAR BARFOTA UTMOMHUS för första gången på jag vet inte när, var det skönt att gå. Det var mer än skönt, det var fantastiskt. Marken var mjuk, fjädrande och varken blöt eller torr. Klänningen satt perfekt på mig, jag frös inte, svettades inte, var inte hungrig eller törstig. Inte trött heller, fast det borde vara kväll. *Jag drömmer kanske? När man drömmer är man inte trött.*

Jag hittade en stig som ledde i solens riktning, i stort sett rakt fram. Marken var jämn, ingenting kom i vägen, varken träd eller stenar. Så småningom blev jag trött och törstig. Jag fick ont i fötterna fast det verkat omöjligt i början. Solen nådde sin högsta punkt och började sjunka. Jag funderade på om jag skulle gå tillbaka, men när jag vände om var stigen borta. Den fanns bara framför mig, inte bakom.

Jag kom till en bäck som korsade stigen och drack mig otörstig. Sedan kände jag hur hungrig jag var. Jag kunde inte bära med mig vatten heller, jag hade ingenting att bära det i. Jag fick idén att stanna vid bäcken, men då landade ännu en fjäril på min vänstra hand, nu med nästan vita vingar. På dem stod det ’Fortsätt.’ Vad skulle jag göra? Jag fortsatte.

MOT KVÄLLEN KOM JAG TILL ETT STÄLLE DÄR MARKEN SÄNKTE SIG och avslöjade en dal full med hjärtskärande vackra träd, fulla med små, rosa blommor. Solen, som var på väg ner, lyste bakom dem och fördjupade deras färg på ett sätt som fick mina ögon att tåras, det var så sanslöst vackert. Fåglarna sjöng intensivare än någonsin, sedan blev det tyst. Något djur skrek till. Stigen försvann. Istället låg ett hus i en liten glänta framför mig. Av någon anledning fick det mig att tänka på pepparkakshuset i sagan om Hans och Greta. Kanske för att det var för bra för att vara sant. Jag tvekade länge, vände tillbaka, gick en omväg runt huset, men stigen var försvunnen och mörkret tätnade alltmer. Ännu ett djur skrek, närmare än det förra. Jag beslöt mig för att chansa på att husets ägare var fredligt sinnad.

Fortsättning följer i Krattan nummer 3/2012.

Byte av tryckeri

I FEBRUARI beslutade Luleå kommun, att kommunens repro efter den 1 mars inte längre ska få trycka åt externa kunder. Därför har Krattan bytt tryckeri.

Därför blev det bråttom för Mats Emanuelsson, som jag hjälpt med diktsamlingen Kråkdikter.

I slutet av februari skrev jag till Håkan Johansson, som under många år tryckt Krattan, om han skulle hinna trycka åt Mats. Detta innan vi visste om något annat tryckeri. Håkan svarade:

Hej Bror!

Yes!

Inga problem!

De blir klara under Fredagen!

Håkan

SÅ VAR DET ALLTID med Krattan och Håkan. Han ställde upp och det blev klart.

Under vinterhuden

Dikter av
Märta Peterson

MÄRTA PETERSON blev en av de första eller kanske den första, som blev tryckt på det nya tryckeriet Kopieringsservice AB i Luleå, som Krattan kommer att anlita i fortsättningen.

Är du intresserad av att köpa någon av dessa diktsamlingar, så kan du höra av dig till Krattan så skickar jag vidare din beställning: byprofeten@bredband.net

Vad gäller Märtas diktsamling kan du beställa direkt från hennes nya hemsida: www.martapeterson.se

Vill du själv ge ut en lite bok eller diktsamling kan du höra av dig till min e-postadress.

Håkan Rudehill, manus, Ulla Lyttkens regissör och Kristina Oja, spelar Marika, inflyttad tornedaling som avskyr tango och letar efter en stulen blomma. Foto : Anton Raukola.

Hertsö Happening ~ Ett lyft för Hertsön

HERTSÖN byggdes klart i mitten av 1970-talet för att skapa bostäder i samband med att framtidsdrömmen Stålverk 80 skulle byggas. Nu är tiden en annan och Hertsön är ett av Luleås största bostadsområden med cirka 6000 invånare.

Hösten 2010 bildades Hertsö Teaterförening och nu är det dags för Musikteatern Hertsö Happening, där Håkan Rudehill är författare och Ulla Lyttkens regissör.

Berättelsen bygger på de intervjuer, som Håkan gjort med hertsöbor av olika bakgrund. Det är nutida händelser kopplade till 1970-talet, då de första människorna flyttade hit från bland annat Tornedalen och Chile, med en historisk anknytning till den man Herse, som troligen var den förste bosättaren under 1300-talet.

Det är en vild jakt, där Marika, spelad av Kristina Oja jagar runt för att leta efter en stulen blomma, där det blir en rad kulturmöten med dagens Hertsön, som har en stor andel invånare från andra länder och där en ny generation vuxit upp.

Tangan, som är längtans musik bär genom hela föreställningen.

"Tango är vemodslängtan, Tango är hjärtats längtan, Tango är taggtrådslängtan, Tango är en rostig kniv. Hon orkar inte med all längtan - Vad gör man av all längtan? Hon blir tokig av all längtan." Foto : Anton Raukola.

I FÖRESTÄLLNINGEN DELTAR ETT 30-TAL PERSONER, med premiär den 25 maj i ett gammalt laestadiantält på Hertsö idrottsplats.

Under vintern har gruppen repeterat enskilda scener och sedan april har det varit genomkör, där scenerna knutits samman och där deltagarna med spänd förväntan och glädjetårar kunnat se hur pjäsen växer fram och hur alla växer med rollen.

HERTSÖ HAPPENING ÄR EN FORM AV COMMUNITY THEATRE - gemenskapens teater, som är ett internationellt begrepp, som knappt nämns i svensk massmedia.

Det är ett sätt att få människor att berätta sin historia med den professionella teatern som stöd. Det är en starkt växande internationell rörelse, som finns i alla världsdelar. I Latinamerika kallas den för de förtrycktas teater, inspirerat av Augusto Boal. Andra inspirationskällor är italienaren Antonio Gramsci. I Asien kallas den revolutionär teater. I Storbritannien tar den sig an klassfrågor och i USA och Kanada är det ofta etnicitet som står i fokus.

Delar av ensemblen packas in i en plastfolie av längtan och får slita sig loss för att inte bli tokiga. Sången lyfter hela föreställningen och ger glädjetårar. Foto : Anton Raunkola.

Olika Communityprojekt genomförs och har genomförts även i Sverige.

För att få mer fakta har jag sökt på Wikipedia. De som verkar ha kommit längst i Sverige är Botkyrka Community Teater & Dans, som du kan finna om du söker på internet.

Bror Kajsajuntti
Herse, som klivit upp ur graven efter nästan 700 år